

Vaderschap loont.

Over het publieke beeld van vaderschap dat in het politiek discours in de Tweede Kamer over vaderschapsverlof wordt geproduceerd.

Erasmus Universiteit Rotterdam, 16 juni 2019
Master sociologie, scriptietraject public issues

Student :   Lieke de Kok, 461766ak
Begeleider :   Willem Schinkel
Tweede lezer :   Thomas Swerts
Aantal woorden: 10 026 (exclusief referentielijst)

Abstract

Met de invoering van de WIEG (Wet invoering extra geboorteverlof) wil de Tweede Kamer antwoord geven op een maatschappelijke transitie van verdeling van arbeid en zorg tussen vaders en moeders. Met uitspraken over deze transitie vormt de Tweede Kamer een standpunt over haar rol in deze transitie. Gebaseerd op theoretische concepten van Hajer (1997) is middels analyse van twee *story-lines* over de transitie en de rol van de Tweede Kamer bekeken welk publiek beeld van vaderschap in het politiek discours in de Tweede Kamer over vaderschapsverlof wordt geproduceerd. Terwijl hiermee een aanwezige conceptverschuiving van vaderschap zichtbaar kan worden gemaakt, blijkt uit de analyse dat de Tweede Kamer een zeer beperkt, traditioneel, *personal trouble* gericht publiek beeld van vaderschap construeert. Het publieke beeld van vaderschap betreft een te permitteren luxe en het staat in dienst van een aantal maatschappelijke processen. Hierdoor wordt het in de geschiedenis gevormd construct van vaderschap als ondersteunende partij gereproduceerd.

Trefwoorden:

Vaderschap *** public issues *** story-lines *** discursive closure *** politiek

I   Introductie

De afgelopen decennia zijn de ‘traditionele’ rollen tussen mannen en vrouwen sterk aan het veranderen en lijkt zorg voor de kinderen steeds meer te worden gezien als een gedeelde verantwoordelijkheid (De Hoog, Harthoorn, & Servage, 2001). Hoewel in Nederland vaders nog overwegend de rol van kostwinner invullen, hebben steeds meer vaders de behoefte om een prominentere rol in te nemen in de levens van hun kinderen (Harthoorn, 2019; Emancipator, 2018; De balie, 2018). Dit uit zich in een normalisering van bijvoorbeeld de ‘papadagen’ waarmee vaders actiever deel kunnen nemen aan de opvoeding van de kinderen en het huishouden (De Hoog et al., 2001). Het betreft over het algemeen de relatief jonge, hoogopgeleide groep mannen die behoefte heeft aan een prominentere rol in de verzorging van de kinderen (Nikkelen & De Blécourt, 2017).

Hoewel een groeiende groep vaders bereid is om minder te werken, ervaren zij belemmeringen in het verwezenlijken van deze wens (Harthoorn, 2019). Minder werken voor mannen is in de praktijk vaak nog lastig uitvoerbaar vanwege de volledig gewenste bijdrage van de mannelijke werknemer, zonder inmenging en conflict met het thuisfront, het *family-work-conflict* (Kaufman, 2013; Poelmans, 2005). Hierdoor hebben vaders moeite met het bespreekbaar maken van minder willen werken bij de werkgever. De mannelijke bedrijfscultuur zou deeltijdinvulling van functies niet toelaten (Harthoorn,

2019; De Hoog et al., 2001). Bovenal houdt de financiële terugval vaders tegen om minder te werken (Nikkelen & De Blécourt, 2017).

Om antwoord te geven op deze maatschappelijke transitie, is de Wet invoering extra geboorteverlof (WIEG) per 1 januari 2019 in werking getreden (Adviescollege Toetsing [ATR], 2018). Deze wet omvat een verruiming van het kraamverlof van de partner van de moeder van het kind. De tot eind 2018 bepaalde 2 dagen met loondoorbetaling is uitgebreid naar één week arbeidsduur met loondoorbetaling, wat voor een fulltime baan 5 werkdagen verlof betekent. Ook wordt in de WIEG bepaald dat per 1 juli 2020 een aanvullend verlof van 5 keer de wekelijkse arbeidsduur kan worden opgenomen binnen 6 maanden na de geboorte van het kind.

Een belangrijke kanttekening bij de ontwikkeling van verlenging van vaderschapsverlof vanuit de WIEG is dat tijdens het aanvullend verlof de vader recht heeft op een uitkering van het UWV van 70% van het dagloon met een maximum van 5 weken (ATR, 2018). Een opvallende keuze, die door partijen als UWV en Rutgers wordt afgeraden. Beide instituten voorspellen dat gezinnen waarvan het inkomen rond het minimumloon ligt, geen gebruik zullen maken van deze regeling (UWV, 2018; Neisingh & Trommel, 2017). Vaders die wel over de mogelijkheid en middelen beschikken minder te gaan werken, geven aan zich een stuk meer betrokken te voelen bij de kinderen (Nikkelen & De Blécourt, 2017).

De beleidsvorming omtrent een regeling voor vaderschapsverlof, waarbij een beperkte mate van gelijktrekking van financiële rechten wordt geregeld, speelt zicht af binnen een Europese context waarin de Nederlandse overheid de opdracht heeft gekregen om goed te kijken naar de ouderschaps- en in het bijzonder vaderschapsregeling. Dit omdat volgens de Europese commissie de huidige regeling niet meer aansluit bij de huidige tijd (Verduijn, 2018).

Waar de Tweede Kamer vanaf 2001 middels wetsvoorstellen de belangen van maatschappelijke actoren en de markt probeert te behartigen en Europese richtlijnen overweegt te implementeren, vormt zij een discursieve realiteit van vaderschapsverlof als *public issue*. De WIEG is een uitkomst van een discours dat in de Tweede Kamer door de tijd heen is gevoerd. Tegelijkertijd doet de Tweede Kamer met haar door de tijd heen gevormde discursieve realiteit van vaderschapsverlof uitspraken over vaderschap. Hiermee draagt de Tweede Kamer met haar discours over de institutionalisering van het *issue* vaderschapsverlof een publiek beeld van vaderschap uit. Door te onderzoeken hoe de Tweede Kamer het *issue* vaderschapsverlof bespreekt, kan gekeken worden naar hoe zij haar publieke beeld van vaderschap vormt. Met deze aanleiding zal dan ook de volgende vraagstelling centraal staan:

Welk publiek beeld van vaderschap wordt in het politiek discours in de Tweede Kamer over vaderschapsverlof geproduceerd?

Om antwoord te kunnen geven op deze hoofdvraag zal er antwoord worden gegeven op een aantal deelvragen: 1. Hoe is vaderschapsverlof een *public issue*? 2. Hoe vormt het politiek discours het *public issue* vaderschapsverlof? En 3. Welk publiek beeld van vaderschap wordt hiermee door de tijd heen door de politiek besproken? Welk beeld van vaderschap ten grondslag ligt aan de discussie over vaderschapsverlof en of dit beeld verandert vormt de doelstelling van dit onderzoek. De eerste deelvraag zal in het theoretisch kader worden behandeld. De tweede en derde deelvraag worden in de analyse besproken. De hoofdvraag wordt vervolgens in de conclusie beantwoord.

Omdat gericht gekeken wordt naar de rol van de overheid, kan dit onderzoek bijdragen aan het inzichtelijk maken van de wijze waarop de overheid vaderschapsverlof als *issue* publiek maakt en hoe dit bijdraagt aan mogelijk aanwezige conceptverschuiving van vaderschap. Het onderzoek kan daarmee een basis zijn voor vervolgonderzoek waarin gekeken zou kunnen worden in hoeverre de rol die de overheid heeft van invloed is op andere lagen of dimensies binnen het debat over vaderschap. Verder zouden uitkomsten van dit onderzoek het debat over vaderschap kunnen ondersteunen en verscherpen.

Daarnaast kan dit onderzoek als casus bijdragen aan de literatuur over *governance* over institutionalisering van een veranderend sociaalpolitiek klimaat en hoe politieke besluitvorming tot stand komt. Vervolgonderzoek zou gericht kunnen worden op de effecten van deze sturing in de hedendaagse samenleving.

II Theoretisch kader

Voor analyse van het politiek discours is het van belang een theoretisch kader te vormen over hoe politiek *issues* als vaderschapsverlof publiek maakt.

Issues in publieke sfeer

Mills (1959) maakt onderscheid tussen *'the personal troubles of milieu'* en *'the public issues of social structure'* in de beschrijving van de *sociological imagination*. *Troubles* bestaan in het karakter van het individu en in relatie tot anderen. Hiermee betreft het 'het zelf' en de direct betrokkenen. De strekking en oplossing ligt dan ook binnen het individu als een biografische entiteit en in het spectrum van zijn directe omgeving. *Troubles* zijn dan ook een privé aangelegenheid volgens Mills (1959).

Issues daarentegen overtreffen het individuele milieu (Mills, 1959). Ze betreffen de organisatie van actoren, waarbij verschillende milieus van diverse actoren overlappen en kruisen. *Issues* vormen een grotere sociale en historische structuur en zijn een publieke aangelegenheid. Publieke waarden kunnen gevoelsmatig worden bedreigd. Debat gaat vaak over wat deze waarden zou zijn, zonder focus op de oorsprong van het *issue*. Het betreft vaak een institutionele crisis en is gebaseerd op antagonisme. Vaderschapsverlof is een *public issue*, waarbij in het kader van dit onderzoek gekeken wordt naar hoe de Tweede Kamer het door Mills (1959) beschreven institutionele vraagstuk vanuit haar perspectief poogt te beantwoorden door middel van het vormgeven van wetgeving.

Om het publieke beeld van vaderschap te kunnen onderzoeken is volgens Mills (1959) het gebruik van *the sociological imagination* hierbij van belang. Dit betreft de noodzakelijke verbeeldingskracht waarover een onderzoeker moet beschikken. Het is een houding die hem of haar in staat stelt de verbinding zichtbaar te maken tussen de *personal troubles* en *public issues* binnen de tijd waarin de *society* bestaat. Hij beschrijft dat er vragen gesteld moeten worden over wat de voornaamste componenten zijn, hoe deze zich verhouden tot en verschillen van elkaar, waar deze *society* in de geschiedenis van de mens staat, wat veranderingsmechanismen zijn, hoe het bijdraagt aan de verandering van de mens en wat voor variëteit er in de *society* in deze periode aanwezig is (Mills, 1959).

Marres (2007, p. 764) stelt dat er nog te vaak wordt geschreven over *'the common good'* waarbij voorbij wordt gegaan aan de diverse contingente entiteiten die op verschillende wijze naar fenomenen kijken. Het is volgens de schrijver juist deze diversiteit van betrokken actoren en de wijze waarop zij communiceren wat een *issue* vormt. Ze beschrijft de opkomst van *lifestyle politics* als een *'issuebased'* gestuurde vorm van politiek. Betrokkenheid van buitenaf de politiek is noodzakelijk om het *issue* bespreekbaar te maken indien bestaande instituties niet meer voldoende toereikend zijn (Marres, 2005; 2007).

Hajer (1989; 1997) speelt vanuit de argumentatieve benadering net als Marres (2005; 2007) in op de diversiteit aan actoren. Echter, hij stelt dat er niet gezocht dient te worden naar algehele onderliggende opvattingen waarmee een diversiteit aan actoren een formulering van een *issue* vormt, maar benadrukt juist de aanwezige diversiteit aan articulaties van een *issue*. Daarnaast stelt hij dat tijdens de ontwikkeling van beleid woordkeuzes de visie van de politiek op een *issue* vormt. Deze politieke visie hoeft niet overeen te komen met de maatschappelijke visie.

Hoewel de Tweede Kamer met haar formulering van het *issue* bijdraagt aan de door Marres (2007) beschreven diversiteit aan articulaties, wordt er in dit onderzoek uitgegaan van de diversiteit aan articulaties die Hajer (1997) beschrijft. De Tweede Kamer construeert als *society* middels institutionalisering één van de diversiteit aan formuleringen van het *public issue* vaderschapsverlof. Daarbij is het juist onderdeel van onderzoek om te zien hoe de Tweede Kamer als *society* naar de buitenwereld kijkt, hoe zij haar definitie van het *issue* formuleert en welke discursieve realiteit zij in het bredere debat over vaderschap inbrengt.

Door middel van het analyseren van discursieve activiteit kan worden onderzocht hoe een sociale realiteit wordt vormgegeven (Billig, zoals beschreven in Hajer, 1997, p. 53-54). Daarnaast kan de invloed van discursieve constructen worden verklaard. Hierbij spreekt Billig over *discursive styles* waarbij *framing* discursieve elementen benadrukt en als logisch bestempelt, maar tegelijkertijd andere

problematiseert. Het maakt *issues* in publieke sferen zichtbaar (Marres, 2007). *Framing* betreft het gebruik van woordkeuze en geeft 'kleur' aan de boodschap waardoor een bepaalde zienswijze naar voren komt (Fairhurst, 2005). Door het gebruik van bepaalde woorden, vaak als metafoor of stereotype, wordt bij de ontvanger een gedachte of emotie opgeroepen. Dit maakt dat door de ontvanger een bepaalde gedachtegang wordt gevolgd en andere gedachtegangen worden verworpen (De Jong, 2012; Korsten 2013). Hoe de boodschap wordt ontvangen en hoe de boodschap inspeelt op de emotie van de ontvanger is dan ook van belang (De Bruin, 2011; Korsten, 2013). Een risico van *framing* is dat er mogelijke aanwezige vooronderstellingen ontstaan en hierdoor beperkte flexibiliteit van actoren bestaat (Marres, 2007).

Ook Hajer (1989) benadrukt dat de wijze waarop veronderstellingen door actoren worden overgenomen en verworpen van belang is. Op basis van dit proces worden controverses en coalities gevormd. Deze controversen en coalities vormen een "groep maatschappelijke actoren dat via een samenspel van posities en praktijken hun gezamenlijke interpretatie van de werkelijkheid ontwikkelt, structureert en in stand houdt" (p. 250). Het politiek discours kan hiermee volgens Hajer (1989) worden geanalyseerd als een strijd in en rond discours-coalities. Het vormen van een coalitie is dan ook een vorm van structurering van het discours. Het zijn deze aanwezige coalities en controversen die *issues* publiek maken.

Deze *frames*, coalities en controversen staan binnen een context. Emilie Gomart en Antoine Hennion (1999, zoals beschreven in Marres, 2007) omschrijven '*attachment*'. Dit wordt beschreven als de verwevenheid van actoren en de belemmeringen die hierbij aanwezig zijn. Niet enkel het probleem dat opgelost moet worden vormt het *issue*, maar zo ook gehechtheid en verwevenheid van actoren. '*Active commitment*' en '*dependency*' maken de betrokkenheid en hiermee de drijfveren van actoren om deel te nemen aan een *issue* inzichtelijk.

Echter, naast het bekijken van de verbinding tussen verschillende actoren, dienen *contested objects* ook te worden bestudeerd (Marres, 2007). Hier is te zien hoe een tegenstelling aandacht krijgt en hoe de contesterende partijen *meaning* geven aan het *issue*. Antagonistische opvattingen met betrekking tot vaderschapsverlof kunnen gezamenlijke articulatie van dit *issue* belemmeren. Omdat het publieke van een *issue* de manier is om het aanwezige twistpunt tussen de actoren bloot te leggen (Marres, 2007), toont het *issue* vaderschapsverlof hiermee altijd deels de 'onverzoenbaarheid' van de betrokken actoren.

Verschillen, maar ook de overeenkomsten tussen partijen vormen de context van de verbeelding van vaderschap. Deze overeenkomsten en verschillen, coalities en controversen staan binnen een maatschappelijke en historische context (Hajer, 1997). Nu staat in dit onderzoek deze historische context als universele verandering niet centraal. Dit onderzoek gaat uit van de gedachte dat onderlinge afhankelijkheid van discourses en het spel van discontinuïteit tussen deze discourses geschiedenis vormen (Foucault, 1977). Op basis van deze gedachte wordt onderzocht in hoeverre door de tijd heen veronderstellingen over vaderschapsverlof en hiermee vaderschap worden gereproduceerd en hoe een discursieve realiteit is gevormd en mogelijk vervormd. Veronderstellingen moeten constant worden geproduceerd, bevestigd en herbevestigd om te blijven bestaan (Davies en Harre, zoals omschreven in Hajer, 1997). Door te onderzoeken hoe oude uitspraken worden overgenomen in nieuwe situaties kan de status van een gevormde realiteit en hoe deze realiteit bevestigd wordt, zichtbaar worden gemaakt. Welke structurele elementen veranderen en welke blijven staan worden hiermee duidelijk. Veranderingen en permanentie is afhankelijk van actieve discursieve reproductie en transformatie (Davies en Harre, zoals omschreven in Hajer, 1997, p. 55). Binnen dit proces van verandering en permanentie waarmee structurele zienswijze worden gevormd, schuilt macht (Hajer, 1997).

Discours als arena

Foucault (1982) stelt dat het onderzoeken van discursieve verbanden, en hiermee discours, aanwezige machtsrelaties inzichtelijk maakt. Omdat macht relationeel van aard is, is het van belang te onderzoeken hoe macht wordt uitgeoefend in de relatie tussen de machthebber en diegene over wie macht wordt uitgeoefend. Hajer (1997) beschrijft dat Foucault in zijn onderzoek naar *discipline and punishment* op

zoek gaat naar de diversiteit aan componenten in discoursen die worden geproduceerd door een reeks van disciplines in diverse institutionele contexten. Foucault (1977, p. 26-27) laat hiermee zien hoe het *legal system* door kleine, alledaagse mechanismen wordt gevormd, ook wel 'systemen van asymmetrische micro-macht' genoemd. Macht zit volgens Foucault niet zozeer in het fysieke, maar meer in het strategische en beschrijft machtsuitoefening dan ook als iets actiefs.

Kennis is een belangrijk aspect van macht (Foucault, 1977). Kennis en macht zijn onlosmakelijk verbonden, door Foucault ook wel *power-knowledge* genoemd. Een actor kan kennis inzetten om een tegenpartij in zijn greep te krijgen en houden (De Bruin, 2011). Ook hier kan *framing* als een strategie fungeren, waarbij kennis over een partij of een proces wordt ingezet om macht te genereren. Door argumenten aan te voeren die de kernprincipes van de tegenpartij treft en hen voor een moreel dilemma zet, moet deze tegenpartij wel (deels) meegaan met de *frame*. *Frames* die maatschappelijke onderstromen treffen, zijn bijzonder krachtig. Er zal in dit onderzoek dan ook naar de door Foucault beschreven machtsverhoudingen worden gekeken door middel van *frames* (De Bruin, 2011).

Politiek zou volgens de argumentatieve benadering een strijd om discursieve hegemonie betreffen, waarbij actoren hun *frame* van vaderschap proberen zeker te stellen. Een conflict is niet zozeer een strijd over een ondubbelzinnig geformuleerd onderwerp met voor en tegenstanders, maar een "complex en voortdurende worsteling over de definitie van de betekenis van een probleem" (Hajer, 1997, p. 14). Specifieke handelingen, waarmee gedeelde opvattingen worden geproduceerd, veranderd en hoe deze discursieve elementen gemedieerd worden meegenomen in beleid zijn van belang tijdens analyse. Discoursanalyse is volgens Hajer (1997) een methode waarmee gekeken wordt naar het functioneren van die instituties en hoe macht gestructureerd is in institutionele arrangementen. Op basis hiervan is er voor gekozen Hajer zijn theorie te gebruiken om te bekijken hoe deze worsteling over de definitie van beleid gericht op vaderschapsverlof en bijkomende handelingen en opvattingen leiden tot discursieve besluitvorming in de politiek.

Discursieve besluitvorming in de politiek

Hajer (1997) stelt dat Foucault's bijdrage ter inspiratie geldt voor politieke analyse. Op basis van het abstracte denken van Foucault heeft hij een *middle-range theory* gevormd om de schakel tussen politieke events en individuele strategische acties te kunnen maken. Hiermee biedt de schrijver de mogelijkheid om theoretisch onderlegd met *the sociological imagination* naar de eerder beschreven diversiteit aan articulaties binnen politiek te kijken. Hij ziet politiek als een "*set of practises, that are meant to process fragmented and contradictory statements to be able to create the sort of problems that institutions can handle and for which solutions can be found.*" (Hajer, 1997, p 15). Een definitie van een *policy problem* als vaderschapsverlof kan dus niet als op zichzelfstaand en eenduidig worden gezien. Terwijl diverse actoren door middel van discursieve acties een standpunt innemen ten opzichte van vaderschapsverlof, vormen de discursieve fragmenten een verband met elkaar dat resulteert in een definitie van een beleidsprobleem, door Hajer ook wel *discursive closure of policy problems* genoemd. Vaak zijn problemen te complex om ze in een eenduidig kader te kunnen plaatsen en kunnen ze van verschillende kanten bekeken worden. Ondanks de vele variatie in *modes of speech*, lijken partijen elkaar toch te kunnen begrijpen, de *miracle of politics* genoemd. De partijen vallen ondanks hun diversiteit samen (Hajer, 1997). Davies en Harre (1990) beschrijven *story-lines*. Dit betreft de wijze waarop diverse actoren vanuit verschillende domeinen met een eigen referentiekader door middel van discursieve categorieën betekenis geven aan een fenomeen om zo een *common understanding* te vormen. *Story-lines* hebben hiermee een reductionistische werking, vervullen een rol in het clusteren van kennis, positioneren actoren en zorgen voor het structureren van het discours.

Om als politiek te kunnen reguleren, dient er sprake te zijn van *discursive closure*, zodat opstellen van beleid een doel heeft (Hajer, 1997). Het schrijven van beleid impliceert een mogelijkheid om conflicten te kunnen controleren. Regulering zou hiermee probleemoplossend zijn. De schrijver noemt dat met deze definitie van *discursive closure* het mogelijk is om te onderzoeken welke aspecten van een *issue* worden ingesloten en welke uitgesloten. Dit wordt vanuit het constructivisme beschreven als *organization as mobilization of bias*. De schrijver stelt dat politieke discussies zich vaak afspelen op

het niveau van de *issue*formulering waarbij gesproken wordt over welke factoren van maatschappelijke realiteit ingesloten en uitgesloten worden. Hierbij wordt door de politiek *framing* toegepast (George Lakoff, 2004). Tijdens de ontwikkeling van beleid toont woordkeuze de visie van de politiek op een *issue* en tegelijkertijd wordt door de woordkeuze de visie gevormd. In dit onderzoek zal gekeken worden hoe deze politieke visie wordt gevormd en wat deze inhoudt.

III Methode

Commonsense understanding en *modes of talking* kunnen door middel van discoursanalyse worden onderzocht (Hajer, 1997). Een discoursanalyse is “*a specific ensemble of ideas, concepts, and categorizations that are produced, reproduced, and transformed in a particular set of practices and through which meaning is given to physical and social realities* (Hajer, 1997, p.60).” Door het onderzoeken van het gecommuniceerde kunnen de ideeën, de concepten en de categorieën die bij de actoren leven zichtbaar worden gemaakt.

In dit onderzoek is van belang hoe het gecommuniceerde in tijd verandert of stand houdt. Al eerder is naar voren gekomen dat veronderstellingen geproduceerd, bevestigd en herbevestigd moeten worden om te blijven bestaan (Davies en Harre, 1990). Door tekstuele vormen te onderzoeken op de vervorming van het discours kon de status van een gevormde realiteit en hoe deze realiteit bevraagd wordt inzichtelijk worden.

Door middel van open en selectieve codering is dit onderzoek erop gericht geweest uitgesproken concepten te ‘vinden’ en te beschrijven die een discursieve realiteit van vaderschap vormen (Neuman, 2013). Ook is er door te onderzoeken hoe argumenten door de tijd heen worden bevestigd of verworpen, gekeken of er in tijd een conceptverschuiving heeft plaatsgevonden. Dit is gedaan door middel van door Hajer (1997) geboden structurering van een discoursanalyse.

Attenderende begrippen

Allereerst is er is gekeken naar relevante *story-lines*. Politieke verandering kan bestaan door het opkomen van nieuwe *story-lines* en het herschikken van *understandings* (Hajer, 1997). *Story-lines* vormen belangrijke politieke instrumenten voor het bereiken van *discursive closure* en het voorkomen van politieke fragmentatie. Daarnaast zijn machtsrelaties en machtsverhoudingen met *story-lines* kenbaar gemaakt. Binnen deze *story-lines* is de lijn van argumentatie beschreven.

Hierbij is dan ook gekeken naar aanwezige *frames*. Enerzijds is binnen de ingebrachte argumenten gericht gekeken naar taalgebruik. Dit bepaalt het *frame* van waaruit de spreker of schrijver het argument communiceert. Anderzijds is de interactie tussen partijen, en hiermee de reactie op elkaars argumenten geanalyseerd. Hiermee is bekeken hoe het proces van het aannemen en verwerpen van een argument is verlopen. Niet alleen maakte dit verhoudingen tussen de actoren en hoe de diversiteit aan *frames* zich tot elkaar verhouden inzichtelijk, maar ook zijn zo onderlinge machtsverhoudingen, coalities en controversen inzichtelijk gemaakt.

Vervolgens is binnen de *frames* gekeken naar het gebruik van metaforen. Schön (1979, zoals beschreven in Hajer, 1997, p. 62-64) beschrijft dat metaforen een gedeelde noemer vormen. Verschillende actoren kunnen een probleem op hun eigen manier interpreteren, begrijpen en kunnen kenniselementen die buiten hun eigen specifieke kennisgebied vallen herinterpreteren. Metaforen kunnen ‘discursief cement’ vormen in de ontwikkeling van communicatieve netwerken tussen actoren die verschillende, dan wel deels overlappende standpunten hebben.

Ook is er gekeken naar *discursive coalitions*. Dit betreft een groep actoren die *story-lines* delen in een bepaalde periode. Ze dragen samen de *story-line* uit. Deze coalities zijn niet zozeer gericht op welke actor dit zegt, maar aan uitingen binnen een context. *Discursive affinity* zijn losse elementen met gelijke cognitieve of discursieve structuur die bij elkaar horen. Argumenten van actoren kunnen een andere origine hebben, maar wel een gedeeld concept vormen om de sociale realiteit te conceptualiseren. Middels *contested objects* (Marres, 2007) is niet alleen gekeken naar hoe partijen elkaar vinden, maar juist ook waar de controverses liggen en hoe deze besproken worden.

Tenslotte is dit op verschillende momenten in tijd bekeken, om te onderzoeken of er in tijd een verschuiving van concepten heeft plaatsgevonden. Hiermee is gepoogd te beschrijven hoe het *issue* vaderschapsverlof door de Tweede Kamer wordt geconstrueerd, mogelijk gewijzigd en wat hiermee impliciet over vaderschap wordt gezegd.

Dataselectie

De analyse is gebaseerd op Tweede Kamerstukken en plenaire debatten van de Tweede Kamer. Er is voor de stukken van de Tweede Kamer gekozen, omdat hierin in eerste instantie wetsvoorstellen worden behandeld.

Omdat het onderzoek gericht is op *frames*, *coalitions* en *story-lines*, is ervoor gekozen om alle beschikbare stukken te onderzoeken. Een dergelijke selectie is gebaseerd op het onderwerp babyverlof en vaderschapsverlof en betreft dossiers 24332 (1995-1996): handeling 19951996-41-3304-41-3305 en Tweede Kamerstuk 5; 27207 (1999-2001): handelingen 20002001-4034-4069, 4523-4535, 4135-4157, 4166-4177, 4107-4132 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 35 en A; 31071 (2007-2010): handelingen 20072008- 7133-7150, 7314-7328 en 20092010-56-5088, 20092010-57-5239 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 19; 32659 (2010-2011): Tweede Kamerstukken 1 t/m 4; 32855 (2012-2015): handeling 20142015-12-9 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 34; 34617 (2016-2017): Tweede Kamerstukken 1 t/m 11; 34967 (2018-2019): handelingen 2018-2019-5-9, Tweede Kamerstukken 1 t/m 17, bijlagen advies SER, 845515, 845517.

Dit betreffen brieven, wetsvoorstellen, memorie van toelichting, advies van Raad van State, advies ATR, toetsing UWV, rapporten, literatuurstudies, moties, nota's van wijziging, stemmingen en amendementen. Deze stukken zijn geanalyseerd aan de hand van handelingen die in 2001, 2008, 2010, 2014 en 2018 plaats hebben gevonden. De stukken zijn per tijdsvlak geanalyseerd, zodat vergelijking in tijd mogelijk is.

Operationalisering en validiteit

De dossiers zijn middels open codering geanalyseerd, waarmee een zo breed mogelijk beeld van de data is gevormd. Elke code betreft meerdere jaartallen, om vergelijking in tijd mogelijk te maken. Er is gedurende het open coderen een beschrijving van de codes en eventuele wijzigingen hierin bijgehouden om een heldere afbakening van de code te kunnen waarborgen. Daarnaast zijn er tijdens de analyse aantekeningen gemaakt over acties en mogelijk relevante gedachten van de onderzoeker. Na het open coderen zijn onderlinge verbanden tussen codes gelegd. Vervolgens zijn het reeds geformuleerde theoretisch kader en attenderende begrippen meegenomen om verbanden theoretisch te kunnen beschrijven. Op basis hiervan zijn conclusies getrokken en beschreven. Tenslotte is dit onderzoek geëvalueerd.

Externe validatie is gewaarborgd doordat gebruik is gemaakt van openbare data, waarmee transparantie en herhaalbaarheid maximaal zijn (Neuman, 2013). Interne validiteit is gewaarborgd door middel van een reflectie met betrekking tot gemaakte keuzes gedurende het onderzoekstraject. Door middel van gebruik van Atlas-TI is de codering bewaard en hiermee aantoonbaar (Neuman, 2013).

De gebruikte data bestaat uit uitwerkingen van debatten en bijbehorende parlementaire stukken. Al deze data is publiek beschikbaar gesteld en hiermee voor iedereen toegankelijk. Hiermee zijn geen activiteiten ondernomen waarmee risico wordt gelopen privacy te schenden. Omdat de data citaten en door Tweede Kamerleden geschreven stukken betreffen, is niet te voorkomen dat de uitspraken mogelijk te herleiden zijn tot het individu die dit heeft gecommuniceerd. Omdat de data publieke parlementaire stukken betreft, acht de onderzoeker het als geoorloofd de naam van de partij in de analyse te vermelden. Er zullen geen uitspraken worden gedaan die gericht zijn op het individu.

III Analyse

In het debat over vaderschapsverlof zijn meerdere *story-lines* aanwezig. Twee *story-lines* zijn in deze analyse verder uitgewerkt om het door de Tweede Kamer gevormde publieke beeld van vaderschap te kunnen begrijpen.

De eerste *story-line* betreft een door de Tweede Kamer waargenomen maatschappelijke transitie. Het feit dat mannen en vrouwen door de tijd heen er een veranderende vorm van gezinsvoering op na zijn gaan houden, wordt door de Tweede Kamer breed gesignaleerd. De verschillende partijen hebben verschillende *frames* gevormd over waar de samenleving in de tijd staat binnen de transitie en de richting waarin deze transitie zou moeten gaan. Dit beïnvloedt hun standpunt over de invulling van taakverdeling tussen vaders en moeders. Door de diversiteit aan zienswijzen wordt er verschillend gekeken naar de status van ouderschap, vaderschap en moederschap.

Deze zienswijzen zijn dan ook van invloed op de tweede *storyline* die ingaat op wat de rol van de Tweede Kamer binnen deze transitie zou moeten zijn. De diversiteit aan *frames* over ouderschap is hierin bepalend voor de rol die de betreffende partij als Tweede Kamer op zich wil nemen. Machtverhoudingen tussen de partijen zijn van invloed op de uiteindelijke rol van de Tweede Kamer.

De context: wetsvoorstellen

In 2001 is de Wet arbeid en zorg (WAZO) ingevoerd. Deze wet had als doel om de combinatie van zorg en arbeid voor werknemers en werkgevers te vergemakkelijken en de lappendeken aan regels en verlofregelingen te versimpelen. Omdat kraamverlof voor vaders tot 2001 in cao's geregeld was en per sector de verlofdagen en loonbetaling sterk uiteenliepen, heeft de regering besloten een eenduidige verlofregeling op te nemen in de WAZO. Vaders kregen door deze wetswijziging twee dagen kraamverlof, onderverdeeld in 1 dag calamiteitenverlof op de dag van de bevalling, en 1 dag ten behoeve van de aangifte van de geboorte van zijn kind bij de gemeente. Omdat werkgevers deze verlofdagen eerder al in de cao hadden opgenomen, zijn de kosten van het kraamverlof ook in de WAZO meegenomen als kosten voor de werkgever.

In 2007 komt GroenLinks met het wetsvoorstel vaderverlof waarin opgenomen is dat de werknemer na de bevalling van de echtgenote, de geregistreerde partner, de persoon met wie hij ongehuwd samenwoont of degene van wie hij het kind erkent, recht heeft op verlof van tweemaal de arbeidsduur per week in een tijdsvlak van 4 weken. Het volledige loon wordt betaald door de werkgever. Terwijl ouderschapsverlof de combinatie van werk en zorg moet vergemakkelijken, is vaderschapsverlof een manier om vaders gelegenheid te geven te wennen aan de nieuwe situatie. Hiermee kan een structurele zorgbijdrage van vaders worden georganiseerd. Dit wetsvoorstel is niet aangenomen.

In 2010 doet wederom GroenLinks een wetsvoorstel babyverlof, om recht te kunnen doen aan andere vormen van gezinssamenstelling. Het voorstel is om één week verlof in te voeren, betaald door de werkgever of het Algemeen Werkloosheidsfonds en het Uitvoeringsfonds voor de Overheid. GroenLinks zet in op de vergrijzing en de noodzaak van toename van arbeidsparticipatie. Dit voorstel is eveneens verworpen.

In 2013 is een start gemaakt met het wetsvoorstel modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden waarin een uitbreiding van het vaderschapsverlof is meegenomen. Bovenop de huidige twee dagen kraamverlof bestond geen wettelijk recht. Om dit recht wettelijk te verankeren is er een onvoorwaardelijk recht op drie dagen onbetaald ouderschapsverlof voor de partner bovenop het reeds bestaande kraamverlof van twee dagen vastgelegd. Dit betreft geen extra verlof, maar het zou de werknemer in staat stellen om bij de werkgever een deel van het bestaande verlof af te kunnen dwingen. Dit wetsvoorstel is aangenomen.

In 2016 is de Wet uitbreiding kraamverlof opgesteld, waarmee de 3 dagen onbetaald ouderschapsverlof omgezet worden in een door het UWV vergoede partnerverlofuitkering. In het regeerakkoord 2017–2021 (Vertrouwen in de toekomst) is een verdergaande uitbreiding van het kraamverlof opgenomen. Vervolgens is het wetsvoorstel uitbreiding kraamverlof omgezet in de WIEG. De uitbreiding bedraagt 3 dagen verlof met behoud van loon en per 2020 nog 5 weken aanvullend verlof met recht op een uitkering ter hoogte van 70% van het (maximum)dagloon.

Vaderschapsverlof binnen de transitie van zorgverhoudingen

“Tegenwoordig krijgt men samen kinderen.”
(GroenLinks, handeling 2007/2008, 7133-7150, p.7134)

In Nederland lijkt er vanaf 1975 ruimte te ontstaan in de samenleving en wetenschap voor andere opvattingen over vaderschap en het belang van de vader bij de zorg voor zijn kinderen (Duindam & Spruijt, 2007). Tot 1970 werd in het pedagogische debat voornamelijk de nadruk gelegd op de moeders die onvervangbaar en cruciaal waren in de opvoeding (Wubs, 2004). Deze idealen van gezin, moederschap en vaderschap bleven gedurende verzuiling, oorlog, wederopbouw en welvaartsstijging in essentie hetzelfde. Vaders werden vooral geadviseerd om moeders te ondersteunen (Wubs, 2004). In de jaren '70 lijkt een wending in het maatschappelijke debat te ontstaan, waarbij vaders meer zorgtaken op zich wilden nemen (Duindam & Spruijt, 2007). Met de komst van een nieuw debat over het belang van het gezin, waarbij niet de maatschappelijke verantwoordelijkheid maar het individualisme op de voorgrond kwam, stond de eensgezindheid tussen vaders en moeders en relaties tussen kind en ouders meer centraal (Wulb, 2004). Zo stelden invloedrijke pedagogen als Spock dat zowel mannen als vrouwen uit hun rollen bevrijd moesten worden en in staat gesteld dienden te worden hun prioriteiten te kunnen verleggen. Hiermee werd een nieuwe invulling aan het debat over ouderschap gegeven (Wubs, 2004), zo ook binnen de Tweede Kamer.

Het woord 'tegenwoordig' in bovenstaand citaat van GroenLinks refereert aan deze beschreven transitie. Met de woorden 'samen kinderen krijgen' veronderstellen de initiatiefnemers van het wetsvoorstel het streven naar een te bereiken gelijkheid tussen vader en moeder als doel van deze waargenomen maatschappelijke transitie. Ze beogen de door Marres (2007) gestelde publieke invloed tot uitdrukking te brengen binnen wetgeving:

“De samenleving dringt door tot de Tweede Kamer. De maatschappelijke vraag die op ons afkwam, hebben wij proberen om te zetten in concrete regelgeving middels onze initiatiefwet.”
(GroenLinks, handeling 2007/2008, 7314-7328, p. 7318).

“Vaders moeten het recht krijgen om te kramen.” (GroenLinks, handeling 2007/2008, 7133-7150, p.7134)

De actieve betrokkenheid van vaders in het proces van kinderen krijgen, wordt met de woordkeuze “kramen” krachtig ingezet. Het recht op 'kramen' wordt als normatieve conclusie en *story-line* ingebracht. Dit recht op 'kramen' veronderstelt wederom de gelijktrekking van vaders en moeders in het krijgen en de verzorging van kinderen. Echter, terwijl overeenkomsten in zorg tussen vaders en moeders groter zijn dan de verschillen, draagt juist het aanwezige verschil in aanpak tussen vaders en moeders bij aan de psychische ontwikkeling van kinderen (De Hoog, et al., 2011). Hoewel bestaande rolpatronen de gelijke verdeling van zorg belemmeren, (Lamb, 2004) wordt de door de initiatiefnemers nagestreefde gelijkheid niet als vanzelfsprekende doelstelling aangenomen. Hier is een controverse in *frames* over rollen van vaders en moeders zichtbaar:

“Het kan een klein steentje bijdragen aan de cultuurverandering dat vrouwen alleen maar zorgen en dat mannen zorgen voor brood op de plank.” (SP: handeling 2007/2008, 7133-7150, p. 7149)

“Wij hebben moeite met de achterliggende gedachte achter dit wetsvoorstel dat de sociale normen en rolpatronen veranderd zouden kunnen en moeten worden.” (SGP, 31071-7, p.3).

Het wetsvoorstel is een *contested object* met als doel de maatschappelijke transitie te formuleren en de politieke noodzaak van het sturen van deze cultuurverandering af te wegen. De initiatiefnemers lijken

ten opzichte van andere partijen er een radicale *framing* op na te houden. Enerzijds lijken zij rechten van vaders om meer te zorgen centraal te stellen en hiermee gelijkheid in het 'kramen' van vaders en moeder te benadrukken. Anderzijds lijken partijen de uitgesproken huidige ongelijkheid tussen vaders en moeders te nuanceren door de verdeling van zorgtaken primair bij de ouders laten. De initiatiefnemers zouden volgens hen veronderstellen dat werkende vaders en zorgende moeders niet goed voor hun gezin zorgen. Het kostwinnersmodel is ook een vorm van zorg (Keizer, zoals beschreven in de Hoog et al., 2011, p.35). Het recht op 'kramen', gebaseerd op een maatschappelijke behoefte, wordt dan ook als *story-line* verworpen:

"Het verlof dat nu verleend wordt, hangt samen met de geboorte (..) en dient in de tweede plaats de aangifte. Dat zijn de argumenten, daarin ligt het dwingend algemeen belang dat betaling door de werkgever rechtvaardigt. Het bevredigen van de behoefte is primair een eigen keuze. Om die te billijken, stelt het kabinet ook voor de periode van het ouderschapsverlof, die daarvoor goed kan dienen, op te rekken. Wij kunnen het kraamverlof voor de vader niet zomaar uitbreiden met als reden dat ouders daaraan kennelijk behoefte aan hebben." (Minister SZW, handeling 2007/2008, 7314-7328, p. 7326).

Door het wetsvoorstel af te zwakken van antwoord op een maatschappelijke transitie tot behoefte van ouders, wordt de noodzaak tot dwingend belang niet overeen gekomen. Partijen kunnen geen *discursive closure* vormen over het recht op zorgverlof voor vaders als motivatie voor institutionalisering. Het in 2001 ingevoerde kraamverlof had een concrete functionele doelstelling, namelijk het bijstaan van moeder tijdens de bevalling en het moeten doen van aangifte van de geboorte. Om het debat over uitbreiding van vaderschapsverlof relevant te houden, zoeken de initiatiefnemers naar *discursive affinities* over de relevantie van vaderschapsverlof.

"Uit onderzoeken blijkt dat de aanwezigheid van een betrokken vader, al vanaf kort na de geboorte, tot betere prestaties van het opgroeiende kind leidt. Kinderen van zes maanden met een betrokken vader zijn motorisch verder ontwikkeld. De kinderen doen het later beter op school, zijn sociaal competent en kunnen beter met stress omgaan" (GroenLinks, 31071-3, p. 3)

"Ook voor vaders én hun kind is het van belang in de prille babytijd uitgebreid kennis te kunnen maken met elkaar" (GroenLinks, 31071-6, p.1)

Binding tussen vader en kind vormt een mogelijkheid om *discursive closure* over de relevantie van vaderschapsverlof als *issue* te vormen. Dat de toenemende betrokken houding van vaders praktische, wetenschappelijk gevalideerde voordelen voor het kind oplevert, biedt binding als startpunt om het debat over de maatschappelijke transitie te structureren. *Discursive affinities* over binding creëert *miracle of politics* om een gezamenlijk geformuleerd belang van vaderschapsverlof vast te kunnen stellen.

Desondanks veronderstelt de functionalistische uitleg van de invoering van kraamverlof in 2001 en het kunnen bewerkstellingen van binding door "vaders en kind kennis te kunnen laten maken" een afstand tussen vader en het gezin. Daarnaast wordt door te stellen dat binding na de geboorte en niet tijdens de zwangerschap plaatsvindt (de Hoog et al., 2011) en door binding te reduceren tot "kennis laten maken" de kracht van binding beperkt geconstrueerd. Daarnaast leiden aanwezige machtsverhoudingen middels *discursive coalition* tot de beoordeling dat deze binding niet in verhouding staat tot de duur en kosten van het verlof. Onderlinge *dependency* maakt dat *framing* weer op de functionele aspecten van vaderschapsverlof wordt gericht.

“Bovendien kunnen vaders er zijn voor hun partner die zo kort na de bevalling nog herstellende is van die zware klus. Het is niet meer van deze tijd om te verwachten dat oma, de buurvrouw of een vriendin wel even kan bijspringen.” (GroenLinks, 31071-6, p. 1)

“De regering acht een wettelijk recht op (gedeeltelijk) betaald geboorteverlof nodig om een substantiële stap vooruit te zetten en een concrete stimulans te geven aan het bereiken van een betere participatie van partners bij de zorg en opvoeding van hun kind, aan het bevorderen van de arbeidsparticipatie van vrouwen en aan het bereiken van een meer evenwichtige verdeling van arbeid- en zorgtaken tussen de partners.” (Minister SZW, 34963-3, p.4)

Het eerste citaat uit 2008 en het tweede uit 2018 illustreren dat vaderschapsverlof door de tijd heen als instrument geconstrueerd is om een breder maatschappelijk proces te dienen. De vader wordt als ondersteuner beschreven en neemt hierin de plaats in van de vrouwen die vroeger ‘even konden bijspringen’. Door te ondersteunen biedt hij de moeder het perspectief zich te kunnen richten op haar arbeidsparticipatie. Moeder kan zo het kostwinnersmodel doorbreken. Vader draagt zo bij aan vrouwenemancipatie.

Niet alleen wordt betaalde arbeid hiermee als norm gesteld, maar ook wordt gepoogd de arbeidsongelijkheid tussen vrouwen en mannen met in de geschiedenis gevormde zorgongelijkheid van mannen te verminderen. Echter, hiermee houdt de Tweede Kamer de ondersteunende rol van vader als discursief construct in stand en reproduceert ze ongelijkheid tussen vaders en moeders. Tegelijkertijd veronderstelt de Tweede Kamer met de ondersteunende vader als discursief construct dat moeders nog altijd als eerste verantwoordelijk zijn voor zorgtaken. Hiermee wordt ook dit discursieve construct gereproduceerd. De maatschappelijke transitie die met de wetsvoorstellen beoogd wordt, namelijk het “samen kinderen krijgen”, lijkt gereduceerd te worden tot een eenzijdige ondersteuning van vaders richting moeders. Door de *modes of speech* wordt de onverzoenbaarheid van de nagestreefde gelijkheid tussen vaders en moeders en de praktische uitwerking zichtbaar. Vaders rol zal in ogen van de Tweede Kamer ondersteunend blijven, maar nu zowel direct in de opvoeding als indirect voor de carrière van de moeder. Vaderschapsverlof staat hiermee binnen een bredere context dan binding tussen vader en kind. Dit proces van verbreding van de context zet zich voort:

“Nederland is al een samenleving van taakcombineerders. In iedere levensfase combineren burgers verschillende rollen en taken. In iedere levensfase spelen andere kwesties. Jongeren zijn druk met werk en leren, in de gezinsfase domineert de zorg voor kinderen, in de ‘mid-careerfase’ neemt de mantelzorg meer en meer tijd in beslag en de actieve senioren staan aan de vooravond van een eventuele nieuwe carrière-stap of zijn druk in de weer met de kleinkinderen.” (Sociaal Economische Raad (SER), Een werkende combinatie, p. 8)

Het belang van de verdeling van zorgtaken wordt met *discursive contamination* binnen een steeds bredere context geplaatst. Vaderschap veranderde in 2010 naar partnerschap en vaderschapsverlof werd babyverlof, waarmee uitbreiding van verlof niet meer alleen in dienst staat van vrouwenemancipatie, maar de gehele diversiteit aan gezinssamenstellingen. Daarnaast heeft de SER de term die zij sinds 2011 gebruiken voor flexibele arbeidskrachten, namelijk de ‘taakcombineerder’ (SER, 2011), in 2016 overgenomen om ouderschap en vaderschap binnen een brede context van zorgen voor naasten in een veranderende werkcultuur van digitalisering en flexibel werken te plaatsen (SER, 2016). Door vaderschap binnen de reikwijdte van zorgen voor naasten te plaatsen en ‘verzorgen’ als taak te classificeren, is het begrip vaderschap in het bepreken van vaderschapsverlof op de achtergrond geraakt. Het effect hiervan is dat vaderschap nog makkelijker onder een andere noemer kan worden geplaatst. Echter, door vaderschap in een context van de combinatie van zorg en arbeid te plaatsen is binnen de Tweede Kamer wel een groter draagvlak ontstaan voor het faciliteren van het combineren van zorg en arbeid en hiermee ook voor vaderschapsverlof.

De rol van de overheid

“Het gaat hierbij om een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, sociale partners, individuele werknemers en werkgevers (..) en in hoeverre nu op die manier het individu met de problemen wordt opgepadeld.” (GroenLinks, handeling 2000/2001, 4135-4157, p. 4152)

Uit de analyse van de eerste *story-line* is gebleken dat er een diversiteit aan *frames* waar te nemen is over de noodzaak en het nut van een maatschappelijke transitie. Vervolgens is een tweede *story-line* geanalyseerd, waaruit bleek dat normatieve conclusies getrokken zijn over de noodzaak van institutionalisering van de maatschappelijke transitie. Centraal binnen deze *story-line* staat of vaderschapsverlof een *personal trouble* of *public issue* betreft (Mills, 1959), waarbij de term overheidsbemoedigen wordt ingezet om te onderhandelen in hoeverre de door GroenLinks genoemde publieke aangesproken moeten worden op hun verantwoordelijkheid.

“Als dit goedbedoelde initiatief ten laste gaat van misschien wel serieuzer en noodzakelijker uitkeringen (..) dan wil ik graag van de minister horen wat er dan at stake is. Als wij dit mooie initiatief, dat hier redelijk breed wordt gedragen, honoreren, wat offeren wij daar dan voor op?” (VVD, handeling 2009/2010, 5088-5109, p. 5105)

‘De rekening’ wordt door de tijd heen als metafoor gebruikt om de verantwoordelijkheid om vaderschapsverlof te faciliteren uit te drukken. Tegelijkertijd vormt het een *contested object* om vaderschapsverlof binnen het publieke of in het persoonlijke domein te plaatsen. De Tweede Kamer heeft in het verleden ingezet op het faciliteren van het uitbesteden van zorgtaken (SER, 2016, p. 72). Betaalde arbeid voor zowel vrouwen als mannen is hiermee door de Tweede Kamer als norm gesteld. Waar enerzijds partijen de afwezigheid van vaderschapsverlof als bedreiging voor rechten van vaders en arbeidsparticipatie van moeders ervaren, wordt door andere partijen vaderschapsverlof juist als bedreiging van de publieke betaalde norm gezien. Het citaat van de VVD veronderstelt vaderschapsverlof als een niet serieuze vorm van uitkering die de betaalde arbeid als norm bedreigt door arbeidsverzekeringen op te offeren. Collectieve uitkeringen bestaan om betaalde arbeid als norm te kunnen handhaven. De uitbreiding van vaderschapsverlof bevraagt de betaalde arbeid als norm.

“Verlof wordt geregeld in de CAO of in de arbeidsvoorwaardenregelingen, maar vaak ook in goed overleg tussen individuele werkgevers en werknemers. Ook bieden steeds meer werkgevers uit zichzelf al tien of zelfs meer dagen vaderverlof aan als goede secundaire arbeidsvoorwaarde” (SGP, handeling 2007/2008, 7133-7150, p. 7143)

“Met 30 vakantiedagen zouden ouders, en in het bijzonder vaders, in staat zijn om zelf te beslissen of zij tien dagen vrij willen nemen om bij een nieuwgeboren kind te zijn. Het wil er bij mij echt niet in dat vaders binnen die gemiddeld 30 dagen betaalde vakantiedagen geen dagen vrij zouden kunnen maken voor een kind (VVD, handeling 2007/2008, 7133-7150, p. 7148).

Om deze schending van arbeid als publieke norm te voorkomen, wordt een prominent aanwezig *frame* geconstrueerd dat behoefte aan vaderschapsverlof binnen in de persoonlijke sferen plaatst. De term ‘overheidsbemoedigen’ wordt hier ingezet om het *frame* te vormen dat de overheid zich zo min mogelijk moet mengen in marktprocessen. Arbeidsbemoedigen worden door deze partijen gezien als een inbreuk op de vrije markt economie. De overheid zou zich met haar machtspositie inmengen in een vrijwillig, gelijkwaardig onderhandelingsproces tussen werkgever en werknemer. Marktwerking dient gericht te blijven op zelforganisatie (Nederhand, Bekkers & Voorberg, 2015). Uitspraken richten zich op

het beperken van deze overheidsbemoedeningen. Met bovenstaande citaten wordt vaderschapsverlof als *personal trouble* verondersteld door reeds aanwezige diversiteit aan mogelijkheden te benoemen die overheid en werkgever beschikbaar hebben gesteld.

Allereerst wordt gesteld dat in gesprek met de werkgever veel kan worden afgesproken over verlofregelingen. De woorden 'uit zichzelf' in het citaat van de SGP benadrukt de welwillendheid van de werkgever. Daarnaast wordt het Nederlandse verlofstelsel als argument ingebracht dat er voldoende mogelijkheden zijn om vaderschapsverlof te kunnen organiseren. Deze combinatie van een welwillende werkgever en een reeds faciliterende overheid, maakt het mogelijk ouders aan te spreken op hun verantwoordelijkheid door de rekening bij ouders te leggen. Het niet willen betalen van de rekening door het inleveren van vakantiedagen of het opnemen van onbetaald ouderschapsverlof wordt in het tweede citaat gekoppeld aan de normatieve conclusie dat vaders geen tijd willen vrijmaken voor het kind. Hiermee wordt gesuggereerd dat het vaders ontbreekt aan intrinsieke motivatie om verlof op te nemen. Het weinige gebruik van verlof door vaders wordt hiermee als individuele keuze in de persoonlijke sfeer geplaatst.

"Een zorg is dat werkgevers straks gaan selecteren en potentiële vaders weigeren" (PvdA, handeling 2007/2008, 7133-7150, p. 7146).

Om dit *frame* te versterken, wordt potentiële arbeidsdiscriminatie door werkgevers als mogelijk gevolg van invoering van vaderschapsverlof ingebracht. Overheidsbemoedeningen zouden de gelijkheid van de werkgever en werknemer in het geding brengen, met als gevolg dat de werkgever haar machtspositie zou gaan misbruiken. Echter, wordt met deze uitspraak juist een machtspositie van de werkgever ten opzichte van de werknemer en politiek gecreëerd en bevestigd (Foucault, 1977). Niet alleen wordt de werkgever macht toebedeeld om arbeidsdiscriminatie toe te passen, maar ook wordt regelgeving afgewend op basis van mogelijke machtsuitoefening door de werkgever.

"Werkgevers zeiden vaak: het komt ons nu niet goed uit, vader, graag op een ander moment. Die 'afdwingbaarheid' moet bereikt worden" (D66, handeling 2007/2008, 7133-7150, p. 7141).

Partijen voor uitbreiding van vaderschapsverlof spreken ook over een machtspositie van de werkgever door te stellen dat verlof 'afdwingbaar' zou moeten worden gemaakt. Ze veronderstellen de werkgever als bedreiging waartegen vaders middels 'overheidsbemoedeningen' moeten worden beschermd. Partijen vormen hiermee een *frame* over vaderschapsverlof als *public issue*. Als argument wordt ingebracht dat de mannelijke arbeidscultuur vaders belemmert verlof op te nemen, wat aanwezigheid van het *work-family conflict* veronderstelt (Kaufman, 2013). Door verantwoordelijkheid over het faciliteren van verlof binnen de privésfeer van werknemers te houden en de aanwezige belemmerende mannelijke arbeidscultuur, zou de beoogde culturele transitie van een nieuwe verdeling in arbeid en zorg tussen mannen en vrouwen niet haalbaar zijn. Hiermee stellen ze dat bredere maatschappelijke doelstellingen van het uitbreiden van vaderschapsverlof in het geding komen. 'Afdwingbaarheid' wordt hiermee niet alleen in het belang van vader neergezet, maar ook in het belang van de beoogde maatschappelijke transitie. Dit biedt een mogelijkheid om *discursive affinities* te vormen over het belang van deze afdwingbaarheid.

"Bovenop de huidige twee dagen kraamverlof bestaat daarvoor echter geen wettelijk recht (afdwingbare verlofdagen). Dit kan een belemmering opleveren om het gewenste verlof op te nemen. Om dit recht wettelijk te verankeren zal het kabinet een recht introduceren op onbetaald verlof voor de partner van drie dagen bovenop het reeds bestaande kraamverlof (...) Dit is te realiseren via een onvoorwaardelijk recht op opname van ouderschapsverlof na afloop van het

kraamverlof. Dit betreft geen extra verlof maar het versterken van het recht om een deel van het bestaande verlof in deze periode te benutten” (Minister SZW, 32855-15, p.7).

Om *discursive closure* te bereiken, maar tegelijkertijd vaderschapsverlof toch binnen het *frame* van de *personal trouble* te houden, wordt term ‘afdwingbaarheid’ overgenomen en ingezet. Echter, wordt ‘afdwingbaarheid’ hier ingezet gericht op het uitbreiden van het verlof in tijdsduur, onder voorwaarde dat de kosten niet ten laste van de werkgever of overheid komen. De economische crisis en de overgang naar een volgend kabinet zijn argumenten om dit afdwingbare verlof onbetaald te houden. Door te veronderstellen dat met deze vorm van verlof antwoord is gegeven op ongewenste machtsuitoefening van werkgevers, is afdwingbaarheid als argument om vaderschapsverlof nog verder uit te breiden vervallen. Door deze ‘overheidsbemoeyenis’ lijkt vaderschapsverlof tot *public issue* te zijn geconstrueerd. Echter, met het onbetaalde karakter van het verlof wordt het alsnog in de privé sfeer gehouden.

“Faciliteert de regering hiermee niet alsnog actief ongelijkheid tussen ouders die kapitaalkrachtig genoeg zijn om onbetaald verlof op te nemen en ouders die dat niet zijn?” (SP, 34617-5,5). “

Om vaderschapsverlof alsnog in publieke sfeer te krijgen, wordt door de tijd heen het argument ingebracht dat de maatschappelijke ongelijkheid tussen gezinnen op basis van inkomen met onbetaald vaderschapsverlof zou worden bevestigd. Echter, het ontbreken van voldoende wetenschappelijke onderbouwing binnen de Nederlandse situatie maakt dat dit argument nog altijd verworpen wordt om het gehele vaderschapsverlof volledig te betalen. Bestaand wetenschappelijk onderzoek op internationaal niveau sluit niet aan op de Nederlandse situatie. Vergelijking met andere landen wordt hiermee afgewezen. Daarbij wordt Europese richtlijnen ook als overheidsbemoeyenis verondersteld:

“Het is niet aan Europa om zich hiermee te bemoeien. Dat willen we niet aan de keukentafel, net zoals ik ook voorzichtig ben met de overheid toevoegen aan die keukentafel.

Maar. Ik heb de indruk, en die indruk kan de minister misschien wel bevestigen, dat er nogal wat landen zijn die daar anders over denken, waardoor dit gaat plaatsvinden. Dan heb ik liever dat we ondertussen ook nadenken over hoe wij hier in ieder geval zo veel mogelijk onderuit kunnen komen, gegeven dat Europese richtlijnen er natuurlijk zijn om te implementeren.” (VVD, handeling 2018/2019, 1-29, p. 14)

Waar ook hier ‘overheidsbemoeyenissen’ als inbreuk op de privé sfeer wordt neergezet, wordt ook wederom de welwillendheid van de Nederlandse regering benadrukt met het “erkennen dat richtlijnen er zijn om te implementeren”. “Het er zoveel mogelijk eronder uit komen” illustreert de ervaren druk vanuit Europa en de drang om deze ongewenste bemoeienissen te beperken. Hoewel er onder deze Europese druk een forse verruiming van het vaderschapsverlof per 2020 tot stand komt, is ook dit verlof niet geheel betaald. Met de afwezigheid van wetenschappelijk bewijs over mogelijk gecreëerde ongelijkheid, wordt ook dan een financiële bijdrage van vaders of ouders gevraagd. Zo blijft de Tweede Kamer vaderschapsverlof als *personal trouble* reproduceren.

Het publieke beeld van vaderschap

In het debat over vaderschapsverlof worden uitspraken gedaan over vaderschap. Vaderschap wordt door de Tweede Kamer niet als opzichzelfstaand gezien. De Tweede Kamer schetst in eerste instantie een publiek beeld van vaderschap waarbij vaders het recht moeten hebben op tijd met hun kinderen. Echter, dit recht op binding staat in dienst staat van een maatschappelijke transitie. Deze transitie, het vinden van een nieuwe balans tussen arbeid en zorg, richt zich op een toename in arbeidsparticipatie van vrouwen. Vaderschap is hiermee als ondersteunend aan het moederschap geconstrueerd.

Terwijl lange tijd is ingezet op uitbesteden van zorgtaken om moeders meer te laten werken, lijken nu vaders meer zorgtaken op zich moeten nemen. De belemmerende arbeidscultuur en het *family-work conflict* voor vaders wordt meegenomen in het debat. In de zoektocht naar *discursive closure* over de mate van overheidsbemoeienissen is met het gebruik van de term 'afdwingbaarheid' geconcludeerd dat vaders als werknemers gesteund zouden moeten worden in het zich los kunnen maken van een mannelijke werkcultuur dat volle inzet zonder inmenging van het thuisfront eist. De afdwingbaarheid is mogelijk gemaakt door middel van 3 dagen onbetaald verlof voor vaders. Hiermee geeft de Tweede Kamer vaders niet alleen de mogelijk belemmerende voorwaarde dat vaders dit zelf financieel moeten kunnen opvangen, maar zo ook veronderstelt dit na deze 3 dagen weer de volledige inzet op arbeidsgebied van vaders. De vraag is of vaders hiermee het *family-work conflict* kunnen afwenden en zich dus los kunnen maken van deze mannelijke arbeidscultuur. De uitbreiding van 5 weken verlof met invoering van de WIEG is tegen gereduceerd loon, en is niet afdwingbaar, waarmee bevraagd kan worden of vaders zich los kunnen maken van het *family-work conflict*.

Met het onbetaalde karakter van vaderschapsverlof wordt vaderschap als een 'vrijtijdsbesteding' geconstrueerd. Vaders kunnen tijd met hun kinderen middels vakantiedagen of onbetaalde verlofconstructies invullen. Daarnaast wordt vaderschap hiermee een luxe die niet iedereen zich kan veroorloven. Er wordt een scheiding geopperd tussen degenen die zich het verlof financieel kunnen permitteren en de minder kapitaal draagkrachtigen. Hoewel de Tweede Kamer het belang van binding tussen vader en kind erkent, zijn zij van mening dat vaders dit vanuit intrinsieke motivatie moeten doen en dat betaling niet nodig is. Vaderschap wordt hiermee als *personal trouble* neergezet.

Op basis van dit alles, zet de Tweede Kamer een zeer traditioneel beeld neer van vaderschap dat past bij de traditionele vader. Hunnik en Van der Wekken (2004) categoriseren deze vader als de *weekendvader*. Hij helpt in het weekend in huis, in zijn vrije tijd en naast zijn werk, om zijn familie te ondersteunen. Werk is hiermee, ondanks de inzet op binding tussen vader en kind, nog steeds de voornaamste invulling van vaderschap. De tijd die vaders aan kinderen willen besteden, kan in de privésfeer worden ingevuld.

Dit traditionele beeld van vaderschap lijkt te veranderen als de Tweede Kamer vaderschap in een breder debat over verdeling van zorg voor naasten plaatst (Platenga & Remery, 2014). Het belang van investeren in betaalde tijd om zorg voor naasten uit te kunnen voeren, lijkt als legitiem te worden gezien. Gelijktijdig wordt vaderschap hiermee alsnog in dienst gesteld van andere fenomenen. De WIEG lijkt voornamelijk in het leven te zijn geroepen onder druk van Europa, omdat Nederland in vergelijking met andere landen achterloopt op gebied van betaald vaderschapsverlof. Hoewel de Tweede Kamer de wet als een grote stap ziet in gelijktrekking van rechten tussen vaders en moeders, is er per 2020 voor vaderschapsverlof nog steeds een inkomensdaling aanwezig. Er is hiermee nog geen antwoord gegeven op de mogelijke ongelijkheid tussen vaders die zich vaderschapsverlof kunnen permitteren en zij die dit niet kunnen. Daarbij zijn de in de WIEG opgenomen 5 weken ouderschapsverlof in overleg tussen werkgever en werknemer vast te stellen en zijn deze niet afdwingbaar. De vraag is wat voor effect dit op de machtspositie van de werkgever gaat hebben. De rechten van vaders blijven onderbelicht zolang vaderschapsverlof in dienst blijft staan van andere maatschappelijke processen. Indien op rechten van vaders wordt ingegaan, gaat dit over de rechten van vaders als werknemer en niet als ouder. Het zeer beperkte publieke beeld van vaderschap is dat vaders dit in hun vrije tijd moeten doen omdat vaderschap betaald moet worden.

IV Conclusie

Vaderschapsverlof is een *public issue* die een transitie ondergaat. Omdat vaders meer behoefte hebben om te zorgen voor hun kinderen (Harthoorn, 2019), heeft de Tweede Kamer gepoogd middels het

indienen en behandelen van wetsvoorstellen antwoord te geven op deze veranderende invulling van rolverdeling tussen vaders en moeders (Nikkelen & De Blécourt, 2017).

Gedurende het discours over vaderschapsverlof doet de Tweede Kamer uitspraken over vaderschap. Dit onderzoek heeft zich gericht op dit publieke beeld van vaderschap met de onderzoeksvraag: *Welk publiek beeld van vaderschap wordt in het politiek discours in de Tweede Kamer over vaderschapsverlof geproduceerd?* Door middel van een discoursanalyse zijn er twee *story-lines* geanalyseerd, waarmee een door de Tweede Kamer publiek gemaakt beeld van vaderschap als luxe en als dienst zichtbaar is geworden.

Vaderschap als luxe

De initiatiefnemers hebben de maatschappelijke tendens van een meer zorgende vader waargenomen binnen een belemmerende arbeidscultuur (Marres, 2007). Betaald vaderschapsverlof zou als prikkel ingezet kunnen worden om vaders de gelegenheid te bieden deze zorgbehoefte te bevredigen.

Het *frame* over recht op kramen voor vaders wordt verworpen omdat partijen geen normatieve uitspraken over de invulling van de taakverdeling tussen vaders en moeders willen doen. Binding tussen vader en kind vormt een mogelijke ingang om het belang van vaderschapsverlof te legitimeren. Hierbij is sprake van *miracle of politics*.

Omdat het wetsvoorstel verlof betreft, wordt de vader hiermee in het discursieve construct van de werknemer geplaatst. Afhankelijk van het *frame* van de partij wordt middels politiek discours macht verschillend aan de werknemer, werkgever of politiek toebedeeld (Foucault, 1977). Een controversie over de machtsverhouding tussen vader en werkgever en angst voor overmatige 'overheidsbemoeienissen' heeft geresulteerd in het afdwingbaar maken van vaderschapsverlof voor 3 dagen. Met het onbetaalde karakter hiervan schept ze het publieke beeld van vaderschap als vrijetijdsbesteding. Met de norm van betaalde arbeid voor zowel vrouwen als mannen wordt betaald verlof als een bedreiging voor de publieke arbeidsnorm gezien. Vaderschap als vrijetijdsbesteding is een dominant *frame* om deze bedreiging af te wenden. Daarnaast legitimeert dit *frame* het verwerpen van alle wetsvoorstellen en *frames* die gericht zijn op het faciliteren van vaderschap vanuit het collectief. De Tweede Kamer reproduceert een publiek beeld van vaderschap waarbij vader geld verdient en vanuit intrinsieke motivatie, in overleg met zijn werkgever vrije tijd kan inzetten voor zorg. Terwijl er vanuit de Tweede Kamer zorgen zijn over een mogelijke maatschappelijke ongelijkheid tussen vaders op basis van inkomen, lijkt de Tweede Kamer hier lange tijd geen boodschap aan te hebben. De WIEG resulteert nog steeds in een inkomensdaling bij opname van verlof en het is vooralsnog onduidelijk of verwacht wordt dat vrouwen deze inkomensdaling compenseren. Het opnemen van vaderschapsverlof blijft afhankelijk van financiële toelaatbaarheid.

Er kan geconcludeerd worden dat het stellen van betaalde arbeid als norm bepaalt in hoeverre verzorgend vaderschap mogelijk gemaakt kan worden. Door het verzorgende vaderschap als *personal trouble* te bestempelen wordt tegelijkertijd publiek gemaakt dat vaders over voldoende inkomen moeten beschikken om vaderschap mogelijk te maken (vergelijk: Mills, 1959). Hoe meer vader verdient, hoe meer vaderschap hij kan uitoefenen. Hiermee wordt de betaalde arbeid als norm gereproduceerd. Ook komt hier een paradox naar voren dat vaders meer moeten werken om zo meer te verdienen om te kunnen zorgen, terwijl ze door meer te werken minder tijd hebben om te zorgen. Doordat de Tweede Kamer vaderschap binnen vrije tijd plaatst, en vrije tijd geld kost, wordt vaderschap hiermee als luxe geconstrueerd.

Vaderschap als dienst

Al vroeg in het debat over vaderschapsverlof is duidelijk dat het recht voor vaders om te wennen aan hun vaderschap op zichzelf onvoldoende grond biedt om wetgeving hiervoor te organiseren. Om de invoering van vaderschapsverlof te legitimeren, dient het binnen een context van andere maatschappelijke processen te worden geplaatst.

Allereerst is *the personal trouble* vaderschap gerelateerd aan het *public issue* moederschap (vergelijk: Mills, 1959). Door vader tot werknemer te reduceren en vaderschap als luxe te construeren, wordt moeder hiermee gelijktijdig als noodzakelijk construct voor zorg geschetst. Door vaderschap als

ondersteunend construct voor moeders neer te zetten en betaalde arbeid als norm te stellen, kan vaderschap bijdragen aan de betaalde arbeid van vrouwen, dat binnen het debat gelijk wordt gesteld aan de emancipatie van de vrouw. Hiermee wordt, terwijl vaderschap als *personal trouble* wordt neergezet, de emancipatie van de vrouw tot *public issue* gemaakt.

Daarnaast wordt vaderschap onderdeel van een steeds breder geformuleerd debat over het combineren van arbeid en zorg. Dit debat omvat een grotere diversiteit aan gezinssamenstellingen, een verbreding van de definitie van zorgtaken, een verbreding van mogelijkheden om flexibel te werken, maar ook een schaalvergroting op Europees politiek niveau. Hiermee is vaderschap een subcategorie van belangen bij het flexibeler kunnen organiseren van zorg en arbeid. Hiermee komt vaderschap, en de binding tussen vader en kind, steeds meer op de achtergrond te staan van bredere maatschappelijke processen.

Echter, waar een term als de 'taakcombineerder' de breedte van dit debat representeert (SER, 2016), onderstreept dit brede debat het belang van vaderlijke zorg. Hierdoor lijkt vaderschap niet alleen als subcategorie in dienst te staan van een breder debat over het combineren van arbeid- en zorgtaken, maar zo ook lijkt andersom dit brede debat in dienst te staan van het erkennen van het belang van vaderschap.

Concluderend kan gesteld worden dat door vaderschap in dienst te stellen van andere processen en actoren, vaderschap als opzichzelfstaand fenomeen op de achtergrond komt te staan. Rechten van vaders zijn ondergeschikt aan bredere maatschappelijke processen en staan in dienst van moederschap. De Tweede Kamer construeert hiermee de secundaire, ondersteunende, dienstige positie van vaders aan moeder en de maatschappij in zorg voor kinderen. De in de geschiedenis gevormde afstandelijke positie van vaders wordt hiermee gereproduceerd.

Echter, ook hier is een paradox zichtbaar. Terwijl de context waarin vaderschap staat steeds breder wordt en vaderschap hiermee in dienst wordt gesteld aan andere maatschappelijke processen, lijkt deze schaalvergroting noodzakelijk te zijn om vaderschap te kunnen erkennen als fenomeen dat gefaciliteerd dient te worden. De Tweede Kamer lijkt geen andere mogelijkheid te zien om vaderschap op de voorgrond krijgen dan het naar de achtergrond te verplaatsen.

Discussie

In dit onderzoek zijn Tweede Kamerstukken geanalyseerd. Hoewel dit een duidelijke afbakening van het onderzoek bood, bleek gedurende de analyse dat de dataselectie ook een beperking met zich meebracht.

Allereerst is de beïnvloedende rol van Europa in de wetgeving niet sterk naar voren gekomen uit de Tweede Kamerstukken. Hiermee is de rol van Europa in het tot stand komen van wetgeving met betrekking tot vaderschapsverlof niet geheel in beeld. Hoe deze rol van Europa eruit ziet en hoe *frames* binnen de Tweede Kamer op basis van deze communicatie zijn bijgesteld, kan in dit onderzoek niet worden beantwoord. Deze communicatie op Europees niveau verloopt immers via anderen communicatielijnen dan de in de dataselectie opgenomen Tweede Kamerstukken. Het was noodzakelijk om de scope van het onderzoek te beperken tot de Tweede Kamerstukken vanwege de beschikbare tijd om het onderzoek af te ronden. Het verdient aanbeveling de rol van Europa in het proces van uitbreiding van vaderschapsverlof in een vervolgonderzoek nader te bestuderen.

Daarnaast is de verbreding van het debat over de verdeling van arbeid en zorg een onderwerp wat van invloed is op het debat over vaderschapsverlof en vaderschap. Dit komt dan ook naar voren in dit onderzoek dat uitsluitend is gericht op analyse van Tweede Kamerstukken. Communicatie over andere wetten, wetsvoorstellen en processen vallen eveneens buiten de scope van dit onderzoek. Er kan nog gedetailleerder onderzocht worden wat de invloed is van het bredere debat over zorg op het debat over vaderschap.

V Literatuur

- ATR. (2018). *Wet invoering extra geboorteverlof*. Verkregen op 2 januari 2019 van <https://www.atr-regeldruk.nl/wp-content/uploads/2018/03/U025-Ministerie-van-SZW-Wet-invoering-extra-geboorteverlof-WIEG-w.g-003.pdf>.
- Babbie, E. (2013). *The practice of social research*. Wadsworth: Cengage Learning.
- De Balie. (2018). *Nooit meer papadag*. Verkregen op 2 januari, 2019, van <https://vimeo.com/200735698>.
- De Bruin, H. (2011). *Framing. Over de macht van taal in politiek*. Amsterdam: Atlas Contact.
- De Jong, J. (2012). Waarom maken politici graag gebruik van framing? Boogaard, M., & Jansen, M. (reds). *Alles wat je altijd al hebt willen weten over taal. De taalcanon*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Davies, B., & Harre, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves'. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), p. 43-63. doi: 10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x.
- Duindam, V., & Spruijt, E. (2007). Mannelijkheid en zorg: trends en ervaringen. *Sociologie*, 3(1), p. 33-48.
- Emancipator. (2018). *Vaderschapsverlof: zelf dokken om met je kind te kunnen bonden*. Verkregen op 2 januari, 2019, van https://www.nu.nl/werk/5631365/vaderschapsverlof-zelf-dokken-met-baby-bonden.html?redirect=1#coral_talk_wrapper.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish. The Birth of the Prison*. New York: Random House inc.
- Foucault, M. (1982) *Subject and power. Critical Inquiry*, 8(4), 777-795. Verkregen op 17 april, 2019 van <http://www.jstor.org/stable/pdf/1343197.pdf>.
- Fairhurst, G. (2005). Reframing The Art of Framing: Problems and Prospects for Leadership. *Sage Publications*, 1(2), 165-185. doi:10.1177/1742715005051857.
- Hajer, M. (1989). Discours-coalities in politiek en beleid: de interpretatie van bestuurlijke heroriënteringen in de Amsterdamse gemeentepolitiek. *Beleidswetenschap*, 3(3), p. 242-263.
- Hajer, M. (1997). *The politics of environmental discourse. Ecological modernization and the policy process*. Oxford, Engeland: Clarendon Press.
- Harthoorn, H. (2019). *The state of Dutch fathers. Vaderschap in Nederland: van willen naar doen*. Utrecht: Rutgers.
- Hoog, de S., Harthoor, H., & Servage, H. (2011). *Vaderschap 2.0: opvoedingsondersteuning voor vaders van nu*. Nederland: E-Quality.
- Hunnik, R., & Van der Wekken, R. (2004). *Huismannen, parttime vaders en carrière-papa's*. Amsterdam: M.O.M uitgevers.

- Kate, I., de Krol, K., & Looten, T. (2016). *Vooruit met dat vaderschapsverlof*. Nederland: Rutgers, Men-care.
- Kaufman, G. (2013). *Superdads. How fathers balance work and family in the 21st century*. New York, New York: University Press.
- Korsten, A. (2013). *Framing. Over politiek als taalstrijd*. Verkregen op 12 maart, 2019, van <http://www.arnokorsten.nl/PDF/Democratie/Framing%20in%20de%20politiek.pdf>.
- Lamb, M.E. (2004). *The role of the Father in child development, fourth edition*. Hoboken: Wiley & Sons.
- Lakoff, G. (2004). *Don't think of an elephant! Know your values and frame the debate. Guide for progressives*. Vermont: Chelsea green publishers.
- Marres, N. (2005). *No issue, no public*. Nederland: UVA.
- Marres, N. (2007). The Issues Deserve More Credit: Pragmatist Contributions to the Study of Public Involvement in Controversy. *Social Studies of Science*, 37(5), 759–780. doi:10.1177/0306312706077367.
- Mills, C.W. (1959). *The sociological imagination*. Oxford: University Press.
- Nederhand, J., Bekkers, V., & Voorberg, W. (2016). Self-Organization and the Role of Government: How and why does self-organization evolve in the shadow of hierarchy?, *Public Management Review*, 18(7), 1063-1084. doi: 10.1080/14719037.2015.1066417.
- Neuman, W. (2013). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Harlow, UK: Pearson.
- Neisingh, O., & Trommel, M. (2017). *Vaderschapsverlof in Nederland: nu is het moment*. Utrecht: Rutgers, Women Inc.
- Nikkelen, S., & De Blécourt, K. (2017). *Visies op vaderschap Een panelonderzoek onder Nederlandse vaders*. Utrecht: Rutgers.
- Platenga, J., & Remery, C. (2014). *Mannen, zorg en werk*. Den Haag: Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid.
- Poelmans, S.A.Y. (2005). *Work and Family. An international perspective*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates publishers.
- Schön, D., & Rein, M. (1994). *Framereflection Toward the resolution of intractable policy controversies*. New York, New York: BasicBooks.
- Sociaal Economische Raad (SER). (2011). *Tijden van de samenleving. Slimmer organiseren van tijd en plaats van arbeid en dienstverlening*. Den Haag: Sociaal Economische Raad.
- Sociaal Economische Raad (SER). (2016). *Een werkende combinatie. Deel 1. Samenvatting en visie*. Den Haag: Sociaal Economische Raad.
- UWV. (2018). *Uitvoeringstoets op het wetsvoorstel wet invoering extra geboorteverlof*. Amsterdam: UWV.

Verduijn, L. (2018). *De ontwikkelingen op gebied van arbeid en zorg. Vaderschapsverlof nieuwe stijl.*

Tilburg: Universiteit Tilburg.

Wubs, J. (2007). *Luisteren naar deskundigen. Opvoedadvies aan Nederlandse ouders 1945-1999.* Assen:

Van Gorcum uitgevers.

Bijlage

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: nader te bepalen – ‘Vaderschap loont’, Over het publieke beeld van vaderschap in politieke debatten over vaderschapsverlof

Name, email of student: Lieke de Kok, 461766ak@student.eur.nl

Name, email of supervisor: Willem Schinkel, schinkel@essb.eur.nl

Start date and duration: 18-3-2019 tot max. 12-8-2019

Is the research study conducted within DPAS YES - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: TYPE OF RESEARCH STUDY

Please indicate the type of research study by circling the appropriate answer:

1. Research involving human participants. YES - NO

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Field observations without manipulations that will not involve identification of participants. YES - NO

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - NO

Where will you collect your data?

Ik gebruik beleidsstukken, geraadpleegd van overheid.nl.

What is the (anticipated) size of your sample?

dossiers 24332 (1995-1996): handeling 1995-1996-41-3304-41-3305 en Tweede Kamerstuk 5; 27207 (1999-2001): handelingen 20002001-4034-4069, 4523-4535, 4135-4157, 4166-4177, 4107-4132 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 35 en A; 31071 (2007-2010): handelingen 20072008- 7133-7150, 7314,7328 en 20092010-56-5088, 20092010-57-5239 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 19; 32659 (2010-2011): Tweede Kamerstukken 1 t/m 4; 32855 (2012-2015): handeling 20142015-12-9 en Tweede Kamerstukken 1 t/m 34; 34617 (2016-2017): Tweede Kamerstukken 1 t/m 11; 34967 (2018-2019): handelingen 2018-2019-5-9, Tweede Kamerstukken 1 t/m 17, bijlagen advies SER, 845515, 845517.

Dit betreffen brieven, wetsvoorstellen, memorie van toelichting, advies van Raad van State, advies ATR, toetsing UWV, rapporten, literatuurstudies, moties, nota's van wijziging, stemmingen, en amendementen. Deze stukken zijn geanalyseerd aan de hand van handelingen die in 2001, 2008, 2010, 2014 en 2018 plaats hebben gevonden. De stukken zijn per tijdsvlak geanalyseerd, zodat vergelijking in tijd mogelijk.

What is the size of the population from which you will sample?

De Tweede Kamer, zie stukken hierboven.

Note: indicate for separate data sources.

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - NO
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - NO
3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - NO
4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - NO
Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).
5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES - NO
6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data

- concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? YES- NO
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? YES - NO
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - NO
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - NO
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? YES - NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

6. Ik ga politieke meningen analyseren.

9. In de notulen en stukken staan namen van de personen genoemd. Omdat er citaten in de analyse worden verwerkt, kunnen deze in principe worden teruggezocht in de stukken. Hiermee is de uitspraak te herleiden tot een persoon. Het gebruik van individuele uitspraken is onvermijdelijk doordat de data publiek gemaakte documenten betreft. Echter, er wordt in dit onderzoek niet naar het individu gekeken en namen zullen dan ook niet in het verslag worden genoemd. Citaten worden gebruikt om bredere processen zichtbaar te maken.

10. Mogelijk kunnen actoren of partijen een mening of emotie ervaren aan de hand van dit onderzoek en een waardeoordeel hebben over dit onderzoek. Ik zal er zorg voor dragen dat er geen, of zo min als mogelijk, waardeoordelen ten opzichte van een partij, actor of persoon beschreven worden. Door middel van codering zal niet de actor of persoon, maar de uitspraken centraal staan, waarmee veroordeling voorkomen wordt.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

Omdat het publieke informatie betreft, acht ik het niet noodzakelijk de partijen op de hoogte te stellen van dit onderzoek en het gebruik van hun uitspraken. Wel bendruk ik dat ik kijk naar politieke partijen, en niet zozeer het individu. Het gaat mij niet om individuele meningen, maar om processen tussen actoren. Ik zal dan ook ingaan op de actor, en niet de individele persoon.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

Nee.

Part IV: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Op mijn computer als beschermd bestand.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Ikzelf.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Na elke moment dat ik erin werk.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

-

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Lieke de Kok

Name (EUR) supervisor: Willem Schinkel

Date: 16-6-2019

Date: 16-6-2019